

השיעור הגדול בעולם שנת הלימודים תשע"ח

מערך שיעורים
לכיתות י'-י"ב

THE GLOBAL GOALS
For Sustainable Development

תוכן עניינים

עמוד	נושא
3-4	מבוא – יעדי האו"ם
5	מערך השיעורים
6-8	שיעור 1 – מהו צדק? חקר עקרון הצדק לאור שיח זכויות
9-20	שיעור 2 – אחריות חברתית במצבי מצוקה – ילדים עובדים או עבדים?
21-24	שיעור 3 – חיזוק מוסדות מדינה המקדמים גישה שווה לצדק
25-26	סיכום והכנת תוצרים
27	חומרי ועיון למידה נוספים
28	נספח 1 – טבלת ממשקים בין יעד האו"ם, יעדי משרד החינוך – מתנ"ה, והאמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה
29-34	נספח 2 – יעדי האו"ם
35	נספח 3 – טופס אישור פרסום תוצרים

מבוא למורה

מה הם היעדים הבינלאומיים של האו"ם

היעדים הבינלאומיים הם סדרה של 17 יעדים שהאו"ם החליט כי חשוב שכל בני האדם יעבדו ויפעלו להשיג אותם יחד באמצעות מערכת החינוך - עד שנת 2030.

כל פעילות להשגת היעדים האלה תביא למימוש של שלושה נושאים מהותיים וחשובים עבור כל בני האדם, עבור כולנו – נוכל לנסות לסיים מצבים בהם אנשים חיים בעוני ומצוקה קיצוניים, נוכל להפחית חוסר שוויון בין בני אדם, נוכל להגן על כדור הארץ. אם נצליח לפעול למען שלושת הדברים האלה נתקדם לעבר עולם טוב יותר עבור כל בני האדם למבוגרים, לצעירים ובמיוחד לילדים המתחנכים איתנו.

מהו השיעור הגדול בעולם?

השיעור הגדול בעולם פותח במטרה להציג בפני ילדים ונוער בכל העולם את יעדי ההתפתחות שהאו"ם הציב לעצמו לשנת 2030.

מתי מתקיים מערך הלמידה?

מערך הלמידה במסגרת "השיעור הגדול בעולם" מתקיים בין התאריכים
25.9.2017 – 14.9.2017

בשנת תשע"ח נתמקד בשיעור הגדול בישראל ביעד 16.

מטרות יעד זה יופיעו בהמשך בהלימה לאמנות שמדינת ישראל התחייבה לקיימן. משרד החינוך יעביר למינהלת התוכנית באו"ם ולוועדת זכויות הילד באו"ם דיווח על היקף המשתתפים בשיעור הגדול במערכת החינוך בישראל, ודוגמאות מתוך העשייה בבתי הספר.

” יעד 16 – גישה שווה לצדק, למידע ולאחריות אזרחית

מטרות:

1. ווידוא כי לכולם יש גישה שווה לצדק במדינה שלהם או ברמה הבינלאומית.
2. חיזוק מוסדות שנועדו למנוע אלימות וחוסר צדק.
3. סיום אלימות בעולם.
4. ביטול התעללות וניצול כנגד ילדים.

(לנוסח מלא של יעד 16 ראו נספח 2 – עמודים 33-34)

דברי הסבר בשפות שונות

להרחבה בשפה העברית:

<http://edu.gov.il/special/TheWorldsLargestLesson/international-project/Pages/un.aspx>

דברי הסבר בערבית לשיעור הגדול בעולם

<https://vimeo.com/175801219>

דברי הסבר באנגלית לשיעור הגדול בעולם

<https://vimeo.com/144354623>

<https://vimeo.com/178872222>

להרחבה בשפה האנגלית:

<https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>

מערך שיעורים לכיתות י'-י"ב

זמן : כ- 2-4 שיעורים

מבנה הפעילות:

שיעור	דרכי הוראה למידה	פירוט
שיעור 1	סרטונים וחקר ברשת	מהו צדק – חקר עקרון הצדק לאור שיח זכויות
שיעור 2	חקר מקרים, לוח קיר	אחריות חברתית במצבי מצוקה – ילדים עובדים או עבדים
שיעור 3	תרגיל מסך הבערות	חיזוק מוסדות מדינה המקדמים גישה שווה לצדק
סיכום והכנת תוצרים	הכנת קליפ, סלוגן, כרזה, ספרון, תוצר דיגיטלי	משימת סיכום, הנחיות להעברת תוצרים, דוגמאות לתוצרים

מהלך הפעילות:

הסבר על היעדים ועל הפעילות

למורה – בתחילת הפעילות יש להסביר לתלמידים מה הם יעדי האו"ם ומהי יוזמת "השיעור הגדול בעולם". חומר רקע מצורף בעמודים 3-7 לעיל.

שיעור 1 – מהו צדק?

אחת ממטרות יעד 16 מכוונת למימוש גישה שווה לצדק עבור כל בני האדם במדינה שלהם וברמה הבינלאומית. בשיעור זה נעסוק בבירור מושג הצדק, ההשקה שבין הגדרת יישום צדק (שהוא מושג יחסי) לבין מימוש זכויות אדם ובפרט בני הנוער, תוך חקר המושג במצבי חיים שונים.

מטרות

1. להגדיר את מושג הצדק, בהיותו יחסי, ומשתנה בין תרבויות.
2. לזהות את עקרון הצדק בסביבות חיים שונות של בני נוער.
3. לברר את הקשר שבין מימוש צדק לבין יישום זכויות הנוער בבית הספר, בקהילה וכו'.
4. לפעול ליצירת שינוי ביישום עקרון הצדק בסביבות החיים של בני נוער.

שלב 1: הגדרת המושג "צדק"

סעיף 4:

"המדינות החברות ינקטו צעדים נאותים, תחיקתיים, מינהליים או אחרים, למימוש הזכויות המוכרות באמנה זו. באשר לזכויות כלכליות, סוציאליות ותרבותיות, ינקטו המדינות החברות אמצעים כאמור, עד מירב המידה הניתנת על פי המשאבים שברשותם, ומקום שדרוש, במסגרת שיתוף הפעולה בינלאומי."

סעיף 16:

- " 1. ילד לא יהא נתון להתערבות שרירותית או בלתי חוקית בפרטיותו, משפחתו, ביתו או תכתובתו ואף לא לפגיעות שלא כחוק בכבודו ובשמו הטוב.
2. לילד לילד זכות להגנת החוק כנגד התערבות או פגיעות כאמור."

מתוך סעיף 40:

- " 1. המדינות החברות מכירות בזכותו של ילד, אשר נטען כי הפר את דיני העונשין, או הואשם בהפרתם או נקבע כי הפר אותם, להיות מטופל באופן המתיישב עם תחושת כבודו של הילד וערכו העצמי, המחזק את הכבוד שהוא רוכש לזכויות האדם ולחירויות הבסיסיות של אחרים, תוך התחשבות בגיל הילד ובחיוניות שילובו בחברה ומילוי תפקיד יצירתי בה."

5. הקרנת הסרט Students for Social Justice

https://www.youtube.com/watch?v=DHlnUBKX18I&list=PLxfPiPUavMM1hWZ_RPocXnw0xKHFPoJEx

6. הקרנת הקליפ "מה זה צדק חברתי בשבילכם?" של שגרירי רוטשילד

<https://www.youtube.com/watch?v=0vtFBIOLFLI&index=41&list=WL>

.ii

1. שאלות לדיון –

1. אילו תפיסות צדק הוצגו בסרטונים?
2. מה ניתן ללמוד מהן על תפיסת הצדק? נסו להגדיר יחד מהו צדק.
3. האם צדק קשור רק למישור החברתי?
4. מהו צדק סביבתי? צדק אזרחי?
5. האם קיים קשר מהותי בין עקרון הצדק לבין זכויות ילדים? הצביעו על זכויות מתוך האמנה הבינלאומית הילד/ה המקדמות את עקרון הצדק.

שלב 2 – חקר עקרון הצדק

1. התלמידים יתחלקו לזוגות, ויערכו חיפוש אחר מקורות מידע עדכניים (מהשנה האחרונה) אשר עוסקים בצדק חברתי, גישה שווה לצדק, והיבטים נוספים של צדק. במליאה:

- נציגים יציגו את הנושאים שעולים ממקורות המידע בפני הכתה.
- הנציגים יציגו את הבעיה חברתית העולה מהנושא המוצג, ואיזו מטרה מתוך יעד 16 באה לידי ביטוי.

שאלות לדיון:

- האם היה לדעתכם מכנה משותף לנושאים שהועלו בכל מקורות המידע?
- האם הייתה פגיעה קשה ביותר בצדק חברתי בעלת אופי מסוים מתוך כל האירועים שהוצגו? תנסו לאפיין אותה. (יתכן ולא תגיעו לתמימות דעים)
- אילו זכויות הופרו במקרים המוצגים? ציינו זכויות ספציפיות ומה אופי הפגיעה בהן.
- האם נתקלתם במקרה יוצא דופן של מימוש צדק חברתי?
- תנסו לאפיין את סוגי האוכלוסיות שנפגעות מאי-צדק חברתי.
- על מי מוטלת האחריות למניעת הפרת הזכויות ושמירה על הצדק במקרים המתוארים? פרטו את כל הגורמים בעלי האחריות לקיום גישה שווה לצדק ומימוש זכויות.
- אילו פעולות נדרשות לשמירה על צדק ומימוש זכויות במקרים המתוארים?
- קראו - חוק לציון מידע בדבר השפעת חקיקה על זכויות הילד, התשס"ב-2002
- א. מהי האחריות המוטלת על בני נוער במימוש אפשרות הגישה השווה למנגנוני צדק בבית הספר ובקהילה? קראו את החוק המצורף, והתייחסו לקשר שבינו לבין גישה שווה למנגנוני צדק של ילדים ונוער בחברה הישראלית
- ב. באילו חוקים הייתם מבקשים לשנות/להוסיף/לקדם? **כיתבו את הטענות** ושלחו לגורם המוסמך את בקשתכם (בתיאום ובאישור המנהל/המחנכת)

לסיכום צפו בסרטון הבא –

https://www.youtube.com/watch?v=i5pP8e5XkS4&list=PLxfPiPUavMM1hWZRPocXnw0xKHFPoJEx_&index=2

שיעור 2 – אחריות חברתית במצבי מצוקה – ילדים עובדים או עבדים

הפעילות המצורפת בקישור עוסקת בתפיסה העומדת מאחורי חוק העסקת הנוער בהלימה לאמנת זכויות הילד, נתונים של העסקת ילדים מתחת לגיל 15 בעולם ומשמעותם, וקידום גישות מוסריות להעסקת ילדים ובני נוער. סוגיות אלו משיקות למטרות יעד 16 המדגישות מניעת ניצול ויחס אלים כלפי ילדים.

הקדמה

מהמאה ה-19 עם התפתחות שיח הזכויות חל מהפך בהעסקת ילדים. עבודת הילדים והנוער הוגבלה בגלל ההבנה של המדינות שעבודת ילדים פוגעת ישירות בהתפתחות הרגשית, הקוגניטיבית והפיזית של האזרחים הצעירים.

במדינות העולם המפותחות קיבלה עבודת ילדים משמעות של ניצול ילדים בתחום העבודה. השימוש בילדים ובנוער כעובדים נחשב כיום על ידי המדינות המפותחות להפרה של זכויות הילד/ה, ועל כן הוצא מחוץ לחוק מדינות אלו (כמו בישראל). במדינות עניות ניתן לראות עדיין ילדים עובדים מגיל צעיר ביותר כשלעיתים זהו מקור ההכנסה היחיד של המשפחה. במדינות עולם שלישי מעסיקים ילדים בחקלאות, בתעשייה, בדיג, במשק בית וכו'. מצב זה מזוהה עם ניצול ילדים ככוח כלכלי זול, שיוצר מצב של דיכוי והפרה בוטה של זכויות הילדים.

אחד מכל 12 ילדים בעולם עובד ב"צורות הגרועות ביותר" של עבודה: עבדות, פורנוגרפיה, זנות ועבודות הכרוכות בפעילויות מסוכנות ולא חוקיות. כך עולה מדו"ח שפרסם הסניף הבריטי של יוניסף¹ (UNICEF), קרן הילדים של האו"ם.

מהדו"ח עולה כי 350 מיליון ילדים בעולם בין הגילאים 5 עד 17 עובדים. כ-211 מיליון ילדים מועסקים במשרה מלאה, וכ-180 מיליון ילדים, כמחצית מכלל הילדים העובדים, מועסקים בעבודה בכפייה, עבודה עם כוחות מזוינים, ניצול מיני מסחרי ופעילויות בלתי חוקיות.

עוד עולה מהדו"ח כי 97% מהמקרים האלו מתרחשים במדינות המתפתחות. סוכנויות האו"ם מגדירות את קטגוריית "הצורה הגרועה ביותר של עבודה" כהעסקה פוגענית מבחינה פסיכולוגית, פיזית או מינית, עבודה שכרוכה בביצוע משימות מתחת לאדמה או מתחת למים, עבודה עם ציוד מסוכן או משא כבד או בסביבה שקיימות בה סכנות בריאותיות גלויות.

¹ YNET כלכלה 22.2.2005 <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3049308,00.html>

שיעור עבודת הילדים באפריקה הוא הגבוה ביותר: כ-41% מהילדים בגילאי 4 עד 14 עובדים, לעומת 21% באסיה ו-17% באמריקה הלטינית והקאריביים. באסיה נמצאים כ-60% מהילדים העובדים בעולם, בשל גודל האוכלוסייה.

לפי הדו"ח, ב-43 מדינות שבהן ההכנסה השנתית ממוצע לאדם היא 500 דולר או פחות, בין 30% ל-60% מהילדים עובדים. ואילו במדינות שבהן ההכנסה השנתית הממוצעת לאדם היא בין 500 ל-100 דולר, אחוז הילדים העובדים יורד ל-10% עד 30%. "נוצר מעגל קסמים: עוני גורם לעבודת ילדים, ועבודת הילדים מנציחה את העוני"².

במדינות מערביות אסורה העסקת ילדים מתחת לגיל מסוים והיא נחשבת לניצול. השימוש בילדים נחשב כיום להפרה של זכויות האדם. בארץ חוקק חוק עבודת הנוער ונאסרה העסקת ילדים מתחת לגיל הבגרות הפיסית.

האמנה הבינלאומית לזכויות הילד 1989 מכירה בזכות כל ילד לחינוך ובזכותו להגנה מפני ניצול כלכלי ומפני עבודה מסוכנת או שיכולה להזיק לבריאותו או להתפתחותו הנפשית, הגופנית, הרוחנית, המוסרית או החברתית (הרחבה בנספח 1).

בישראל חל חוק לימוד חובה, התשי"ט - 1949. זהו אחד החוקים הראשונים שנחקקו בכנסת הראשונה. החוק נחקק על אף המצב הכלכלי הקשה ששרר הארץ אחרי מלחמת העצמאות ומעיד על החשיבות הרבה שהמדינה ראתה בזכות לחינוך. חוק חינוך חובה מאפשר לתלמידים בישראל לזכות בהשכלה ואינו מתיר להורים למנוע מילדיהם חינוך.

מתוך רצון ומחויבות לשמירה על זכותם של התלמידים לחינוך, ובמקביל להסדיר את עניין העסקת ילדים ונוער בישראל בשעות ובהיקף המותרים, נקבע "חוק עבודת הנוער"⁴. בחוק נקבעו הגיל המינימאלי להעסקת ילדים: "אסורה העסקת ילדים מתחת לגיל 15. רק בחופש הגדול ניתן להעסיק ילדים מגיל 14 בתנאים מיוחדים", מספר ימי העבודה של ילדים, איסור עבודה בלילה, עבודות אסורות, ועוד.

² מתוך דו"ח שפרסם הסניף הבריטי של יוניסף, YNET, כלכלה 22.2.2005.

³ אתר אוה משרד החינוך

⁴ חוק עבודת נוער, תשי"ג-1953

חלק א – מפגש שיח

מטרות:

1. ללמוד התפיסה העומדת מאחורי חוק העסקת הנוער לאור אמנת זכויות הילד
2. לחשוף את התלמידים לנתונים של העסקת ילדים מתחת לגיל 15 בעולם ובמשמעותם
3. לקדם גישות מוסריות להעסקת ילדים ובני נוער

מהלך הפעילות:

שלב א'

שאלות פתיחה:

- האם עבדתם בעבודה כלשהי בתקופה האחרונה? במה? בחופשה מהלימודים? במהלך הלימודים?
- כמה שעות ביום? מה היו תנאי העסקתכם? האם קיבלתם זמן למנוחה במהלך העבודה בכל יום?
- האם הזכויות של נוער עובד היו ידועות לכם לפני תחילת העבודה?
- אילו מהעבודות שהתבקשתם לעשות בעבר אינן עונות, לדעתכם, על תנאי העסקת בני נוער?
- האם נתקלתם בעבודתכם בילדים צעירים מתחת לגיל 15?

שלב ב'

המורה תחשוף בפני חברי הקבוצה את הנתונים הבאים:

1.	ברחבי העולם 211 מיליון ילדים בגילאי 5 עד 14 עובדים למען פרנסת משפחותיהם, כך לפי הערכות ארגון העבודה הבין-לאומי של האו"ם.
2.	באפריקה - 41% מהילדים בגילאי 4 עד 14 עובדים.
3.	באסיה - 21% מהילדים בגילאי 4 עד 14 עובדים.
4.	באמריקה הלטינית והקריביים - 17% מהילדים בגילאי 4 עד 14 עובדים.

עבודת ילדים אינה מתייחסת לשמרטפות, אלא לעבודה בהיקף שעות גדול בכל יום, מתחת לגיל 15, או עבודה שמונעת מילדים ללכת לביה"ס או עבודה שמהווה סיכון עבור הילדים (סיכון בריאות פיזי או נפשי).

דיון:

- האם הנתונים מפתיעים אתכם? מדוע?
- אילו זכויות בסיסיות נמנעת מהילדים, לדעתכם? (למורה: הזכות להתפתחות, הזכות לחינוך וכו').
- לאור נתונים אלו, כיצד ייראה עתידם של הילדים הללו (השכלה/תעסוקה/הכנסה/מקצוע)? מהן ההשלכות שיכולות להיות על עתידם של ילדים אלו?
- לעיתים עבודת הילדים מהווה אופציה יחידה לכלכלת המשפחה – האם במקרה כזה יש להתיר את עבודת הילד? נמקו את תשובתכם.
- מה האחריות והחובה של המדינה במניעת מצבי עבודת ילדים צעירים?

שלב ג'

- לאחר תשובת התלמידים – המורה תספר מה קרה בחלק מהמדינות שניסו למנוע עבודת ילדים:

"לאחרונה כחלק מהשיח החברתי, הורגשה דאגה בינלאומית ביחס לרכישה של מוצרים אשר יוצרו באמצעות העסקת ילדים". <http://www.mtz.org.il/imgs/site/ntext/shminiyot.pdf>

יש המביעים דאגה כי הטלת חרם על מוצרים המיוצרים על ידי ילדים תגרום לילדים אלו לפנות לעיסוקים מסוכנים יותר, כגון זנות או חקלאות.

במחקר של יוניצף⁵, ארגון האו"ם למען הילד, נמצא כי בין 5,000 ל-7,000 ילדי נפאל פנו לזנות לאחר שארה"ב הטילה חרם על השטיחים המיוצאים שלהם בסוף המאה ה-20. כמו כן, לאחר שחוק "הרתעת העסקת ילדים" הוצג לראשונה בארצות הברית, פוטרו כ-50,000 ילדים מעבודתם בתעשיית ההלבשה בבנגלדש. עקב כך פנו ילדים רבים ל"שבירת סלעים, רוכלות רחוב ואיסוף סמרטוטים", כאשר "עבודתם החדשה מסוכנת ומזיקה אף יותר מעבודתם בתעשיית ההלבשה".

⁵ ויקיפדיה

http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%94%D7%A2%D7%A1%D7%A7%D7%AA_%D7%99%D7%9C%D7%93%D7%99%D7%9D

בדו"ח שפורסם ב"פרויקט הדיווח הבין-לאומי" (International Reporting Project) כתבה כתבת "פורבס" הלן קוסטר: בבוליביה מועסקים 310,000 ילדים. ארגונים בלתי ממשלתיים אינם מבקשים לעצור את העסקת הילדים, אלא רק למסד אותה ולספק לילדים תנאי עבודה טובים יותר. הם שואפים להביא את שכר הילדים לרמות שכר הדומות לאלו של מבוגרים, להסדיר סביבות עבודה בטוחות יותר וטיפולים רפואיים טובים יותר וכן לפתח יוזמות ליצירת קהילה עבור הילדים העובדים.

"הארגונים מעדיפים להתמקד בהסדרת עבודת ילדים מתוך חשש שניסיון לחסל את התופעה בכללותה רק יחמיר את המצב עבור הילדים. "אם נציע להביא לקיצן את כל צורות עבודת הילדים, לא נוכל להשיג זאת". (אתר אפוק טיימס, ישראל 18.1.11) [אתר אפוק טיימס](#)

- מה נדרש ממדינות המעסיקות ילדים לספק להם כתנאי אזרחי בסיסי? (למורה: תנאי חיים סבירים, מענקי כלכליים למשפחות מעוטות יכולת, חינוך חובה חינם וכו')
- האם מחיר ההחרמה של סחורות שיוצרו ע"י ילדים, שווה את הסיכונים שיוחמר מצב הילדים העובדים?
- "נוצר מעגל קסמים – עוני גורם לעבודת ילדים, ועבודת הילדים מנציחה את העוני". – מדוע?
- כיצד לדעתכם ניתן לשמור על זכויותיהם של הילדים בעולם לחיים, להישרדות, לחינוך, להגנה ולביטחון, בלי לגרום להחרפת מצבם?

שלב ד'

להציג לתלמידים את הנספחים (מצורפים בהמשך)

דיון:

- בישראל מתקיימות ארבע התייחסויות שהמדינה קבעה:
  - במגילת העצמאות
  - בחוק חינוך חובה.
  - באמנת זכויות הילד
  - בחוק זכויות התלמיד

עיינו במקורות אלו והביעו את עמדתכם לגבי הסיבות שמדינת ישראל הציבה את חינוך אזרחיה הצעירים כמטרות על בהשוואה למדינות אחרות שאינן ממוקדות בצורכי הילדים והנוער בהן.

- מול תמונת המצב בעולם, עד כמה מוגנים, לדעתכם, הילדים בישראל?

חלק ב' – יוזמה חינוכית

עליכם להכין לוח קיר גדול בשטח ביה"ס שיתמקד בנושא **ילדים עובדים בעולם**. ודאו שבלוח קיר יהיה מקום לתלמידים לכתוב ולהגיב למה שהם רואים (תמונות) וקוראים.

מקורות מידע בנושא לצורך הכנת לוח הקיר בנספח 6.

לפני שתתחילו לתכנן את הקיר, עליכם ליזום פגישה עם מנהל/ת ביה"ס ולקבל את רשותה/ו.

על מנת שתלמידי ביה"ס יוכלו להגיב ולכתוב על לוח הקיר, חשוב לחשוף אותם לידע הבסיסי בנושא. לשם כך עליכם לפזר על הקיר תמונות (בהגדלה) הקשורות לנושא, קטעי טקסט (מצולמים בהגדלה) שנראים לכם חשובים, ומשפטים שאתם תכתבו כדי לתת השראה ודוגמא לתלמידים. ניתן גם לפזר התחלות של משפטים. לדוגמא: אני מרגיש/ה..., אני מצפה ש....., חושב ש.... או שאלות שתלמידים יתייחסו אליהן.

במקום בולט על הקיר תכינו "כללים להשתתפות בכתובה על לוח הקיר": לדוגמא: חובת התלמידים להשתמש בשפה שאינה מעליבה או פוגעת, כתיבה באופן מתומצת וענייני, הוספת התייחסויות התורמות להבנת הנושא וכדומה.

אם אין אפשרות להכנת לוח קיר הציעו דרך שיתופית חלופית לאיסוף תגובות ותובנות של התלמידים – לדוגמה, לוח קיר שיתופי דיגיטלי.

אפשרויות נוספות ליוזמה:

א. **קמפיין** (בשיתוף אחת מתנועות הנוער בקהילה או כל גורם חינוכי אחר בקהילה) המוקיע מדינות בהן חברות מייצרות מוצרים ע"י ילדים ובני נוער משוללי זכויות.

ב. **הנאום הצעיר** – נושא הנאום: מה בין עבודת ילדים לעבודות ילדס עד לימינו אנו. המטרה של הנאום היא ליצור מודעות לעבודות ילדים על רצף ההיסטוריה. התחרות תהיה באמצעות האתר הבית ספרי אליו ישלחו התלמידים נאומים קצרים עד 3 דקות בנושא.

חלק ג' – רפלקציה

שאלות לסיכום:

- אילו היבטים מוסריים-ערכיים זימן העיסוק בנושא של "ילדים עובדים" לכל אחת/אחד מחברי הקבוצה?
- מה ייקח כל אחד מחברי הקבוצה מהתהליך שעבר לחייו שלו כאזרח צעיר?
- עד כמה חשוב לכל אחד מחברי הקבוצה להעביר הלאה את הידע שצבר? למי? כיצד?

נספח 1

מתוך אמנת האו"ם לזכויות הילד

האמנה בדבר זכויות הילד⁶ הינה המסמך הבינלאומי המקיף והחשוב ביותר בתחום זכויות הילדים עד היום. האמנה נעשתה ביום 20 בנובמבר 1989. האמנה נחתמה ע"י ישראל ב- 3 ביולי 1990 ונכנסה לתוקף, ב-1991. האמנה הבינלאומית לזכויות הילד מתייחסת לנושא ניצול הילדים. להלן סעיפים 28, 32 – 36.

28. המדינות החברות מכירות בזכות כל ילד לחינוך, וכדי לתת הזדמנות שווה לכולם הן ידאגו שהחינוך היסודי יהיה חובה, חינם ופתוח לכל, וכי מידע והדרכה חינוכיים ומקצועיים יהיו זמינים לכל; הן יעודדו סוגים שונים של בתי ספר תיכוניים, כולל כללי ומקצועי, ידאגו שיהיו נגישים, ואם צריך אף יגישו סיוע כספי; הן יעשו הכל כדי שהקבלה ללימודים גבוהים תהיה על בסיס כשירות; יעודדו השתתפות סדירה בבתי הספר להקטנת שיעור הנשירה, וידאגו שהמשמעת שתונהג לא תפגע בכבוד הילד.

32. המדינות החברות מכירות בזכות הילד להגנה מפני ניצול כלכלי, ומפני עבודה מסוכנת או שיכולה להזיק לבריאותו או להתפתחותו הנפשית, הגופנית, הרוחנית, המוסרית או החברתית. לשם כך הן ידאגו לקבוע גיל מינימלי להעסקה, תקנות בעניין שעות ההעסקה ותנאיה, ועונשים מתאימים או סנקציות כדי להבטיח אכיפה יעילה של הנושא.

33. המדינות החברות יפעלו כדי להגן על ילדים מפני שימוש בלתי חוקי בסמים נרקוטיים ופסיכותרופיים, וכדי למנוע ניצולם בייצור ובסחר בלתי חוקיים של חומרים אלו, וייעזרו לשם כך באמצעים תחקיטיים, מינהליים, חברתיים וחינוכיים.

34. המדינות החברות מקבלות על עצמן להגן על הילד מפני צורות שונות של ניצול ותקיפה מינית, ויפעלו כדי למנוע שימוש בילדים וניצולם בזנות או בעיסוק מיני בלתי חוקי אחר ובהופעות ופרסומים פורנוגרפיים.

35. המדינות החברות יפעלו במישור הלאומי הדו צדדי והרב צדדי כדי למנוע חטיפה, מכירה או סחר בילדים לכל מטרה ובכל צורה שהיא.

36. המדינות החברות יגנו על הילד מפני כל ניצול אחר שעלול לפגוע בו וברוחותו.

⁶ מתוך אתר משרד המשפטים

<http://www.justice.gov.il/MOJHeb/YeutzVehakika/NosimMishpatim/HavaadLeZhuyot/Amana.htm>

נספח 2 – הזכות לחינוך

בישראל חל חוק לימוד חובה⁷ לילדים ולנערים הגרים בישראל מגיל : 3- 17 (עד כיתה יב') וחובת חינוך חנם עד גיל 17 (עד כיתה י"ב). לגבי תלמידים בגילאים 16- 17 (כיתות י"א-י"ב): חובת הלימוד מוחלת בהדרגה לפי צווים שמפרסם השר, וכן לגבי ילדים בגני ילדים בגילאי 3- 4 חובת הלימוד מוחלת בהדרגה, לפי צווים שמפרסם השר. החוק מתייחס להסדרת חובת רישום למוסדות חינוך ולקביעת אזורי רישום, למתן צווים לפתיחת מוסדות חינוך וקיומם, להשתתפות רשות מקומית בהוצאות קיום מוסד, לזכויותיהם של תלמידים בחינוך המיוחד ובזכות הילדים לחינוך חנם. החוק מטיל חובה על הורי הילד לרשמו למוסד החינוכי ולדאוג להופעתו הסדירה של הילד ללימודים עד לסיום גיל חינוך חובה.

הזכות לחינוך מתוך "זכויות. לא הטבות. זכויות חברתיות בישראל", דו"ח האגודה לזכויות האזרח בישראל, דצמבר 1997: "... החינוך יועד לפיתוחן המלא של אישיות האדם ותחושת כבודו, ולחזק את כיבוד זכויות האדם וחירויות היסוד... חינוך לכל ילדה וילד במדינה הוא זכות שהוכרה לא רק במסמכים בינלאומיים (ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם, האמנה לזכויות חברתיות, כלכליות ותרבותיות והאמנה בדבר זכויות הילד) אלא גם במגילת העצמאות ובחוק הישראלי... הזכות לחינוך אינה רק זכות חברתית ממעלה ראשונה. היא גם זכות שמימושה הוא תנאי חיוני למימוש זכויות אחרות, הן זכויות אזרחיות-מדיניות כחופש הביטוי או הזכות לבחור ולהיבחר, והן זכויות חברתיות כזכות לרמת חיים נאותה. למותר לציין את חשיבותו של החינוך כאינטרס חברתי של המדינה. מחקרים רבים הוכיחו את הקשר בין השכלה לבין כושר השתכרות. חינוך הוא, לפיכך, השקעה משתלמת לטווח ארוך, למדינה וליחיד.

בישראל קיים חוק לימוד חובה. הבסיס החוקי למימוש הזכות קיים, אם כן. עם זאת, כשאנו בוחנים את מימוש הזכות בולטת בעיית אי-השוויון בין תלמידים ממגזרים שונים. תפקידה של המדינה, כפי שציינו פעמים אחדות, אינו מתמצה בקביעת ההסדרים המאפשרים את מימוש הזכות. על המדינה לנקוט את הצעדים הנדרשים כדי להבטיח את מימוש הזכות"⁸.

⁷ מתוך אתר משרה"ח, זכויות התלמיד. החוק במלואו: <http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/D96245AD-6095-459E-8307-3AFDCC130463/118111/ChokLimudChova.doc>

⁸ מתוך "זכויות. לא הטבות. זכויות חברתיות בישראל", דו"ח האגודה לזכויות האזרח בישראל, דצמבר 1997

נספח 3

בישראל נעשה צעד נוסף שמטרתו לקבוע עקרונות לזכויות התלמיד ברוח כבוד האדם ובהתאם לעקרונות אמנת האומות המאוחדות בדבר זכויות הילד (נספח 1). לשם כך נקבע בחוק זכויות התלמיד 2004, סעיף 3: כל ילד ונער במדינת ישראל זכאי לחינוך בהתאם להוראות כל דין⁹.

נספח 4

אמנת הגיל המינימלי¹⁰ משנת 1973 היא אמנה שאומצה על ידי ארגון העבודה הבינלאומי, 1973. המדינות החתומות על האמנה נדרשות להבטיח קיומה של מדיניות לאומית המבטיחה את הפסקת העסקת ילדים והעלאה הדרגתית של הגיל המינימלי לקבלת עובדים לעבודה. לחינוך יש הפוטנציאל הגדול ביותר לשנות חיי ילדים ולאפשר להם לשבור את מעגל העוני. האמנת נועדה לצמצם את המצב שבו שבו ילדים יעבדו במקום ללמוד. נכון לחודש נובמבר 2010 חתומות על האמנה 156 מדינות בעולם. האמנה באה על יסוד סדרת אמנות בינלאומיות שעסקו בנושא זה ואשר קדמו לה:

- הגיל המינימלי במדינות החתומות לא יפחת מגיל חינוך חובה ובכל מקרה לא יפחת מ-15 שנים. מדינות מתפתחות יכולות לקבוע, בשלב ראשון, גיל מינימלי שלא יפחת מ-14 שנים, אולם על המדינה להודיע על סיבותיה לקביעה זו ועל המועד שבו תתאים את הגיל המינימלי לדרישות האמנה.
- בעבודות שהעיסוק בהן כרוך בסיכון בריאותי או נפשי של אנשים צעירים גיל המינימום לא יפחת מ-18 שנים. על כל מדינה להגדיר סוגי עבודות אלה בחקיקה או בתקנות.
- המדינות יכולות לפטור תחומי עיסוק מסוימים מהוראות האמנה כאשר בתחומים אלה קיימת מצוקת כוח אדם מיוחדת, אולם על המדינה לדווח על תחומי עיסוק אלה לארגון העבודה הבינלאומי ולפרט את הסיבות לפטור. הוראות האמנה לגיל מינימלי יחולו בכל מקרה בתחומי העיסוק הבאים: עבודות כרייה, מפעלי ייצור, בניין, חשמל, גז ומים, ביוב, תחבורה, אחסנה ותקשורת, וחוות חקלאיות מסחריות. אולם עסקים משפחתיים ועסקים קטנים שנועדו לקהילה המקומית ואשר אינם מעסיקים שכירים בדרך כלל פטורים ממגבלה זו.
- המדינות החתומות יכולות לחוקק חוקים המתירים העסקת ילדים בין הגילאים 13-15 בעבודות קלות שרמת הסיכון הבריאותי בהן הוא מינימלי, והן אינן מפריעות לתכנית הלימודים של הילד והילד עשוי להפיק תועלת מן העבודה. יש ליישם תנאים דומים אף בהעסקת ילדים מעל גיל 15, אשר עדיין נמצאים במסגרת חינוך חובה.

⁹ מתוך אתר משרה"ח, זכויות התלמיד. החוק במלואו:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Zchuyot/ChukimVeamanot/Chukim/ChokZchuyotHatAlnidTashsa2000.htm>

¹⁰ אמנה מס' 138, **כתבי אמנה**, כרך 26, עמ' 461 (מתוך ויקיפדיה)

נספח 5 - חוק עבודת נוער

בחוזר מס' 14/2011 – "עבודת בני נוער", שפירסם ראש אגף עבודה ומשאבי אנוש באתר איגוד התעשיינים בישראל בתאריך 28.6.11, המתייחס לעבודת בני נוער 11, נאמר: "לקראת תחילת חופשת הקיץ של בתי הספר ובעקבות שאלות שהופנו אלינו אנו מפנים תשומת לב ההנהלות למספר כללים הקבועים בחוק עבודת הנוער ובחוק שכר מינימום המתייחסים להעסקת נוער עובד:

1. בדרך כלל אסור להעסיק נער שלא מלאו לו 15 שנה. בתקופת חופשת לימודים רשמית (תקופת חופשת הקיץ בחודשים יולי-אוגוסט) מותר להעסיק נערים מגיל 14 בכפוף לאמור בסעיף 2. בעבודות מסוכנות מסוימות, אין להעסיק בני נוער גם אם מלאו להם 15 שנה.
2. אין להעסיק נער אלא אם ברשותו "פנקס עבודה" שניתן לו על ידי לשכת העבודה לנוער. פנקס העבודה יינתן בשירות התעסוקה רק לנער שיציג אישור רפואי המאשר העסקתו (שניתן לו ע"י רופא משפחה אחרי שבדק אותו בדיקה רפואית).
3. אסור להעסיק נער יותר מ- 8 שעות עבודה ליום ו- 40 שעות עבודה בשבוע. אין להעסיק נער מתחת לגיל 16 בלילה בשעות שבין 20.00 לבין 08.00 בבוקר ובגילאי 16 עד 18 אין להעסיק בפרק הזמן שבין 22.00 לבין 06.00 בבוקר....."

נספח 6 - מקורות מידע בנושא לצורך הכנת לוח הקיר:

דמויות מספרות על עבודת ילדים במאות הקודמות:

<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/Twork.htm>

חקר עבודת ילדים בארה"ב

www.continuetolearn.uiowa.edu/laborctr/child.../us_history.html

עבודת בני נוער-קנדה: <http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/child-labour>

בארץ שלנו:

מחקר הכנסת- <http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02947.pdf>

שירות התעסוקה:

<http://www.taasuka.gov.il/Taasuka/Employee+Services/AvodaLanoar2009>

זכויות ילדים בישראל דו"ח בינלאומי- <http://www.loc.gov/law/help/child-rights/israel.php>

¹¹ אתר התאחדות התעשיינים בישראל

ריכוז מידע וחוקים הקשורים להעסקת נוער באתר משרד החינוך:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yam/zchoyutnoar>

זכויות נוער בעבודה – אתר משרה"ח, זכויות התלמיד

<http://194.90.43.14/OLD/var/www/html/school/societyedu/studentsrightsdayfix.doc>

אפשרות להעמקה נוספת:

עבודת ילדים בנפאל - מידע נוסף ב"מסע אחר":

<http://www.masa.co.il/article/4209/%D7%A0%D7%A4%D7%90%D7%9C---%D7%A2%D7%91%D7%95%D7%93%D7%94-%D7%91%D7%9E%D7%A4%D7%A2%D7%9C-%D7%9C%D7%91%D7%A0%D7%99%D7%9D>

עבודת ילדים – סיפורים אישיים ומידע באתר משרה"ח, זכויות התלמיד:

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Zchuyot/HasifriaHatziburit/kikar_atarim/Avdut_Yeladim.htm

שיעור 3 – חיזוק מוסדות מדינה המקדמים צדק ואי אלימות

תרגיל מסך הבערות – בניית מדינה חדשה

אחת ממטרות יעד 16 היא - גישה שווה לצדק לכולם במדינה או ברמה הבינלאומית. הפעילות הבאה בוחנת את חשיבות מוסדות המדינה המקדמים גישה שווה לצדק והוגנות עבור כלל האזרחים.

מטרות

1. ללמוד ולהעמיק את התובנות בנוגע להשפעת מוסדות מדינה על מימוש עקרונות צדק והוגנות עבור כלל האזרחים, לרבות ילדים ובני נוער.
2. לברר את הדרכים בהן מוסדות ומנגנונים של המדינה מקדמים מימוש של זכויות או עלולים לגרום להפרה של זכויות.
3. לקדם שיח אזרחי ומעורבות חברתית בהשפעה על מוסדות מדינה האמונים על צדק ומימוש זכויות עבור בני נוער.

פעילות

1. מחלקים את הכיתה לקבוצות עבודה. בקבוצות מבקשים מהם לתכנן חברה או מדינה על פי ההנחיות המצורפות בהמשך.

כרטיס משימה:

בעולם התפרקו מדינות ישנות וכעת ישנו רצון להקים מדינה גדולה וחדשה. מתחילים מחדש !!

המשימה החשובה המוטלת עליכם – איך תבנו את המדינה החדשה ומה היא צריכה שיהיה בה? (חוקים? מנגנונים ומוסדות צדק?)

בקבוצה - הצביעו האם אתם דוחים או מקבלים את ההיגדים הבאים: (לפני שתתחילו בהצבעה- קחו בחשבון: לאחר שתוקם המדינה החדשה "יורם המסך" ואז תגלו מי אתם. לעת עתה אינכם יודעים. ייתכן שאתם ילדים ממשפחות עשירות או מעוטות יכולת, ייתכן שאתם ילדים קטנים או בני נוער, ייתכן שגדלתם בבית תומך ומאפשר או בבית בו יש מצוקה)

במדינה החדשה עשירים ישלמו יותר מיסים.

במדינה החדשה אף אחד לא ישלם מיסים.

במדינה החדשה לא יהיו חוקים- כל אחד יסתדר עם מה שיצליח להשיג לבד.

במדינה החדשה תהיה/לא תהיה משטרה.

במדינה החדשה לפני שמעבירים חוק חדש, צריך לערוך משאל עם במיוחד בקרב

קבוצת האוכלוסייה שזה ישפיע עליה (לדוגמא חוקים שמסדירים את העבודה בשוק-

עם ציבור העובדים, חוקים שקשורים לילדים- עם הורים וילדים וכו).

במדינה החדשה יקום בית משפט/ לא יקום בית משפט.

במדינה החדשה כל אחד יוכל לקבל עורך דין בחינם מהמדינה / רק מי שיכול לשלם

בעצמו לעורך דין יקבל עורך דין/ מי שאין לו כסף לשלם לעורך דין יקבל עורך דין / מי

שאינו לו כסף לשלם לעורך דין יקבל עורך דין רק אם המדינה מנהלת נגדו הליך פלילי

במדינה החדשה תהיה חובה לפרסם מידע שמשמש את הציבור באינטרנט ויהיה

אינטרנט בחינם לכולם.

במדינה החדשה כל אחד יהיה רשאי לבחור את שמו ודתו.

במדינה החדשה כל אחד יקבל את שמו מהוריו ואת דתו מהוריו / כל אחד יוכל להחליט

על שמו ודתו מגיל צעיר.

• אפשר כמונח להוסיף, לשנות היגדים.

2. לאחר שהתלמידים סיימו לתכנן את המדינה, הם יציגו אותה בפני מליאת הכיתה.

3. כל קבוצה תקבל מודל של קבוצה אחרת. בקבוצות התלמידים יקבלו כרטיסיות

תפקידים (הרמת מסך הבערות). הם יצטרכו לחשוב כיצד לפעול במדינה החדשה

בהתאם לקווי האפיון של הדמות שלהם. (ארבע כרטיסיות דמות מצורפות)

שאלות לדיון

1. מה היו הדילמות המרכזיות בהתמודדות שלכם על פי הדמויות במדינה החדשה?

2. כיצד הדילמות עלולות קשורות למטרות של יעד 16 – גישה שווה לצדק, הזכות לחיים

בטוחים, הזכות לשם ולזהות, הזכות להשתתפות.

3. האם במדינה החדשה הופרו הזכויות הללו? הדגימו והסבירו.

4. האם במדינה החדשה יושמו הזכויות הללו? הדגימו והסבירו.
5. האם אתם יכולים להצביע על עוד זכויות שהופרו או מומשו על פי האמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה? (מצורף קישור)
6. האם אתם יכולים להצביע על מצבים בהם בני נוער חווים חוסר צדק והוגנות במצבי חיים בבית הספר, בקהילה, או בחברה? התייחסו והסבירו כיצד בא לידי ביטוי חוסר הצדק.
7. האם אתם יכולים להצביע על מצבים בהם בני נוער זוכים ליחס צודק והוגן במצבי חיים בבית הספר, בקהילה או בחברה? התייחסו והסבירו כיצד בא לידי ביטוי היחס הצודק.
8. במליאת הכיתה - נסחו תובנות והמלצות משותפות עיקריות הנוגעות למימוש המטרה של גישה שווה לצדק לכולם מתוך יעד 16 ושל הזכויות הרלוונטיות למימוש מטרה זו בהתייחס לילדים ובני נוער. הכינו נייר עמדה הנובע מתובנות אלו, ובדקו לאיזה גורם ניתן לשלוח אותו. עדכנו את המנהל/ת והמחנך/ת, וחשבו יחד איתם על דרך פעולה.
9. הכנת תוצר – רכזו את הפתרונות שמציעה המדינה החדשה לכל אחד מהילדים, והמחישו באמצעים ויזואליים או כתובים אילו פתרונות הוגנים וצודקים יעניקו מוסדות אלו לילדים ולבני נוער.

כרטיסיות הזמויות לתרגיל מסך הבערות:

כרטיסיית דמות 1: דני

שמך דני ואתה תלמיד תיכון. הגעת למדינה החדשה ממדינה באפריקה יחד עם ההורים שלך. בכניסה למדינה נתנו לך ולהורים שלך תעודת זהות שכתוב בה שמך המלא, דתך וגילך. באותו זמן, בגלל שרק הגעתם ועוד לא הבנתם את השפה המקומית, לא ידעת שבתעודת הזהות כתבו את הגיל שלך לא נכון. עכשיו עברו כבר חמש שנים ואתה לומד בכיתה י"א, אבל בתעודת הזהות רשום שאתה כבר בן 21. זה מפריע לך מאד - אתה רוצה להיות כמו כולם! באותו גיל עם החברים, וחוף מזה, בגלל שכתוב שאתה יותר גדול ממה שאתה באמת, הצבא מבקש לגייס אותך ביום שתסיים י"ב ואתה רצית שיהיו לך כמה חודשים לנוח ולהתארגן. מה תעשה? לאן תפנה כדי לנסות לשנות את הגיל? מה תעשה אם יסרבו לבקשתך?

כרטיסיית דמות 2: מיכל

שמך מיכל גולן ואת בת 16.5. הגעת למדינה החדשה כשהיית ממש קטנה יחד עם אמא שלך. אבא שלך החליט שהוא לא רוצה להצטרף למדינה החדשה ומאז אתם לא כ"כ בקשר. במדינה שלך לאמא שלך נולדו עוד שני ילדים - האחים הקטנים שלך ולכולם יש את אותה שם משפחה - ירדן. חוץ מלך. את לא מרגישה שייכת לשם גולן - אמא והאחים והדודים כולם ירדן. בגלל זה התחלת להציג את עצמך בשם מיכל ירדן בכל מקום. לפני חצי שנה קיבלת תעודת זהות וכתוב בה מיכל גולן. זה מפריע לך ממש. הלכת למשרד הפנים וביקשת לשנות את זה. הם לא הסכימו. עכשיו את אמורה לקבל גם רישיון נהיגה ומפחדת שגם שם יהיה כתוב - גולן. מה תעשי?

כרטיסיית דמות 3: לינוי

את נערה בת 14. הגעת למדינה החדשה עם הוריך ואחיך הקטנים לפני שלוש שנים. במדינה הקודמת חגגת את חג המולד ואהבת מאד לקשט את העץ וללכת לכנסייה. במדינה החדשה, איפה שאתם גרים, רוב השכנים שלכם בודהיסטים שלא הולכים לכנסייה וחוגגים חגים משונים שאת לא מכירה. אמא ואבא החליטו להפוך להיות בודהיסטית כדי שיוכלו לחגוג יחד עם השכנים את החגים ולא להיות היחידים שבחופש מהעבודה בחג המולד. הם ביקשו מבית המשפט שגם את ואחיך הקטנים תהפכו להיות בודהיסטים ושזה מה שיהיה רשום לכם בתעודת זהות. את לא בטוחה שאת רוצה. את ממש אוהבת את חג המולד ואת הכנסייה! ההורים אומרים שזה יהיה הכי טוב בשבילך וזהו. מה תעשי?

כרטיסיית דמות 4: ירון

אתה נער בן 15. הגעת עם משפחתך למדינה החדשה לפני כשש שנים. ההורים שלך עדיין מתקשים להתרגל למדינה החדשה, לחוקים ולשפה בה אז אתה מנסה לעזור כמה שאתה יכול. כדי לעזור קצת למשפחה וגם כדי שיהיה לך קצת כסף לקנות משחק מחשב שאתה רוצה, החלטת לעבוד בחופש הגדול. ראית מודעה באינטרנט שאמרה: " עבודה לבני נוער חרוצים! שכר מעולה למתאימים - 4000 ₪". מיד הראית לחברך רונן את המודעה והצעת שתתחילו שניכם. התקשרתם לנייד שמופיעה במודעה וסיכמתם שתתחילו. עבדתם חודש שלם, כל אוגוסט. כל יום הגיע נהג לאסוף אתכם, יום אחד לפנות מחסן, יום שני לסייד בית ספר, ככה כל החודש, כל יום משהו אחר. בתחילת חודש ספטמבר חיכיתם לציק המשכורת שלכם שיגיע בדואר כמו שהבטיחו לכם. הוא לא הגיע. התקשרתם לאיש הקשר - הבטיח תוך כמה ימים. לא הגיע. בחלוף חודש הנייד כבר מנותק. חזרתם לאחד המחשבים שניקיתם - הם לא יודעים על זה שום דבר. מה תעשו?

סיכום והכנת תוצרים

1. כל תלמיד/ה יתבקשו לכתוב מסקנה או תובנה אחת מרכזית מהפעילות במסגרת השיעור הגדול.
2. התלמידים יכינו תוצר מסכם לפעילות שמטרתו להעלות מודעות בארץ ו/או בעולם לאחד הנושאים המוגדרים ביעד 16. תוצרים אפשריים -
  - א. סלוגן תמציתי מעוצב (דוגמה בנספח 4)
  - ב. כרזה המשקפת מסקנות או תובנות מרכזיות
  - ג. ספר דיגיטלי הכולל תובנות, מסקנות, אמירות, תמונות וסרטונים
  - ד. קליפ קצר. לצורך הכנת הקליפ יש להקפיד לא לצלם פניהם של ילדים ובני נוער. ניתן להכין קליפ כרטיסיות כדוגמה המצורפת או קליפ בסגנון TED

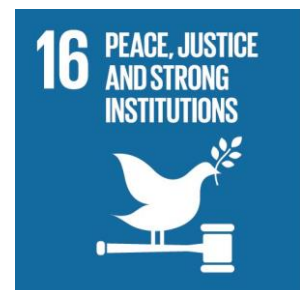
<https://www.youtube.com/watch?v=brQuDbVdUiI>

- ה. הכנת משחק קהוט בנושאים ובזכויות שעלו בשיעור

לצפייה בתוצרי פעילות מהעולם בהתייחס ליעד 16 –

<http://worldslargestlesson.globalgoals.org/global-goals/peace-and-justice>

הצעה לסלוגן (ניתן להצטלם איתו ולהעביר את התמונות לדף הפייסבוק)

בעולם טוב יותר (In a Better World).....

הנחיות להעברת תוצרים:

2. תוצרי התלמידים יועלו על ידי המורים בתי הספר לדף אירוע בפייסבוק משרד החינוך –
https://www.facebook.com/events/424530711274440/?active_tab=about
3. תוצרים נבחרים יועלו בהמשך לאתר יוניסף.
4. יש להקפיד בשמירת זכויות יוצרים בתוצרים הנשלחים (תמונות, קטעי מוסיקה, צילומים).
למידע והנחיות נוספות בענן החינוכי:
http://sites.education.gov.il/cloud/home/Digital_Content/Pages/copyrights.aspx
5. יש לוודא כי כל ההורים של התלמידים הנוגעים בדבר חתמו על אישור העלאת תוצרים למרחב הדיגיטלי.
6. בתוצרים הנשלחים ניתן לציין את שם בית הספר ושמות הכיתות. רצוי להימנע מהוספת שמות תלמידים באופן מפורש. **כותר היצירה יש לכתוב בשתי שפות, אחת מהן אנגלית.**
7. יש לשלוח את התוצרים בצירוף טופס אישור פרסום של בית הספר (נספח 3). תוצר ללא טופס אישור פרסום יוסר מדף הפייסבוק.
8. **את התוצרים יש להעלות לדף הפייסבוק עד 3.10.17**

חומרי עיון ולמידה נוספים:

האמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה בתרגום משרד המשפטים

[כרזות אמנת האו"ם לזכויות ילדים בשפה ידידותית - מيثاق الأمم المتحدة لحقوق
الطفل حول اللغة المألوفة للأطفال](#)

אחריות אזרחית בשבילי הזכויות – المسؤولية المدنية بالنسبة لي حقوق

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Zchuyot/LomdimZchuyot/Hafalot/BishvileiHazchuyot.htm>

שבילי הזכויות -אחריות אזרחית, דיון באמנת זכויות הילד/ה בהיבטים מוסריים
וחברתיים –
עברית:

<http://cms.education.gov.il/NR/ronlyres/5559E897-B84B-42AC-8099-5742C8C5F876/209238/BishvileiHazchuyotDiyunBeamanaHeb1.pdf>

ערבית:

<http://cms.education.gov.il/NR/ronlyres/5559E897-B84B-42AC-8099-5742C8C5F876/209237/BishvileiHazchuyotDiyunBeamanaAr1.pdf>

זכויות הילד, זכויות אדם והחברה הדמוקרטית

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Zchuyot/LomdimZchuyot/Hafalot/ZchuyotYeledAdamChevraDemokratit.htm>

הילד במשפט העברי ובמשפט הישראלי

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Zchuyot/MifgasHim/Hishtalmuyot/HayeledBamishpatHivriYisraeli.htm>

סרטוני אנימציה וסרטי ילדים

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Zchuyot/LomdimZchuyot/Sratim/>

נספח 1 – טבלת ממשקים בין יעד האו"ם, יעדי משרד החינוך – מתנ"ה, והאמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה

יעדי משרד החינוך	זכויות ילדים מתוך האמנה הבינלאומית	יעד האו"ם – יעד 16
<p>מטרה ב', יעד 4 טיפוח זהות וערכי מורשת ייחודיים בתוך מרחב חיים משותף בחברה הישראלית על גווניה, במדינה יהודית, דמוקרטית וציונית ברוח מגילת העצמאות יעדי מוסד חינוכי (יעדי חובה) – פיתוח וביסוס מעורבות חברתית פעילה והתפתחות אישית רגשית בתוך ביה"ס ומחוצה לו, שילוב בפעילות המוסד החינוכי ערכים חברתיים, יהודים, דמוקרטים והומניסטים וערכי מורשת ייחודיים בהתאמה למאפייני כל מגזר</p> <p>מטרה ג', יעד 8 קידום חינוך איכותי בפריפריה הגיאוגרפית ובקרבת אוכלוסיות ייחודיות</p>	<p>סעיפים 4, 16, 20, 37, 40</p> <p>סעיף 38</p> <p>סעיף 19</p> <p>סעיפים 19, 32, 35, 36</p>	<p>מטרות:</p> <p>1. ווידוא כי לכולם יש גישה שווה לצדק במדינה שלהם או ברמה הבינלאומית</p> <p>2. לחזק מוסדות שנועדו למנוע אלימות וחוסר צדק</p> <p>3. סיום אלימות בעולם.</p> <p>4. ביטול התעללות וניצול כנגד ילדים</p>

נספח 2 – יעדי האו"ם

יעד 1 – ביעור העוני

- להבטיח שכל השותפים בחברה מוגנים מפני מצבים כמו חוסר תעסוקה, ויש להם גישה לחירותי רווחה כמו טיפול רפואי. הגנה חברתית זו מכוונת לשמור על האנשים העניים והפגיעים ביותר.
- להבטיח שמוקצים משאבים ליישום מדיניות רווחה באופן שיסייע לאנשים שיש להם פחות כסף לקבל גישה שווה לשירותים בסיסיים, עבודה, אדמה, וטכנולוגיה, והם יוכלו לצמוח כלכלית.

יעד 2 – ביעור הרעב

- הפחתת תזונה ירודה על ידי שיפור תוכניות חברתיות לילדים, אימהות וזקנים, והבטחה של תזונה מספקת ומשביעה משך כל ימות השנה.
- העלאת תפוקת התוצרת חקלאית והרווחים של משקים קטנים, ובמיוחד של נשים ילידים ובני מיעוטים, תוך כבוד לסביבה, לשונות הביולוגיה ולמשאבים שלהם.
- מניעת בעיות כמו בצורת, שטפונות ואסונות אחרים.
- הגנה על המגוון הביולוגי של זרעים, יבולים ומשק החי, וחלוקה הוגנת של משאבים אלה.

יעד 3 – רווחה

- הפחתת תמותת אימהות בזמן לידה.
- מניעת מוות של תינוקות בני יומם ושל ילדים מתחת לגיל חמש.
- ביעור מחלות כמו איידס, צהבת, ומחלות נישאות במים.
- חינוך אנשים למניעה ולסכנות השימוש בסמים ואלכוהול כמו חינוך בנושא בעיות בריאות נפשית.
- מתן מידע על תכנון משפחה וחינוך מיני.

- להבטיח שכולם נהנים מהזכות לבריאות הכוללת טיפול רפואי ברמה גבוהה, ונגישות לתרופות וחיסונים במחיר שווה לכל.

יעד 4 – חינוך איכותי

- הבטחת חינוך לכולם כבר משלבי החינוך הראשונים.
- מתן הזדמנויות רבות יותר לחינוך טכנולוגי ומקצועי לבני נוער ומבוגרים על מנת שיוכלו להשיג עבודות טובות יותר.
- סיום חוסר השוויון בהזדמנויות חינוכיות בין גברים ונשים ובקרב ילדים עם מוגבלויות, ילדים ובני מיעוטים וקורבנות איזורי קונפליקט.
- העלאת מספר המלגות בחינוך הטכנולוגי והמקצועי בארץ ובחו"ל.
- מורים עם הכשרה טובה יותר.
- קידום חינוך בר קיימא.

יעד 5 – שוויון מגדרי

- ביעור כל צורות האלימות כלפי נשים ובנות כולל סחר בנשים וצורות ניצול אחרות.
- ביעור כל צורות ההתנהלות והמסורות שעלולות לגרום לפגיעה פיזית, נפשית ומינית של נשים וילדות.
- הכרה והערכה של עבודת נשים בבית.
- הבטחת הזדמנויות שוות לנשים וילדות להשמיע את קולן ולהשתתפות שווה בכל המרחבים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים.
- הגנה על זכויות נשים לבריאות מינית ובריאות בזמן הריון.
- קידום מדיניות וחוקים שנועדו להגן על שוויון מגדרי.

יעד 6 – מים וסניטציה לכולם

- להבטיח גישה למים נקיים לכולם.
- להבטיח גישה לסניטציה טובה (מערכות ביוב) לכולם, ולחנך להרגלי נקיון והיגיינה.

- לנטר את איכות המים על מנת להפחית זיהומים. למנוע השלכת כימיקלים ומזהמים במקורות המים.
- שיפור השימוש במים, והקצאת משאבים רבים יותר למיחזור של מים.
- העלאת מודעות בקרב קהילות על מנת שייקחו חלק פעיל בניהול ניטור ושימוש במקורות המים שלהם.

יעד 7 – אנרגיה זמינה וברת קיימא

- הבטחת נגישות לאנרגיה מודרנית לכל.
- קידום שיפור הרגלי צריכה לחסכון באנרגיה.
- מתן גישה לאנרגיה נקיה לכל, כולל מידע ומחקר.

יעד 8 – עבודה הוגנת לכל

- מתן הזדמנויות לעבודה בטוחה ויצירתית המניעה התפתחות של אנשים.
- כיבוד ושמירה על מקורות ומשאבי הטבע שלנו בכל פעילות כלכלית.
- הבטחת עבודה הוגנת לכל – גברים ונשים, בני נוער ואנשים עם מוגבלויות.
- הפחתת מספר בני הנוער שלא מועסקים על ידי העלאת הגישה להכשרות.
- מניעה וביעור עבודת ילדים בכפיה, כולל גיוס ילדים כחיילים.
- נקיטת פעולות גלובליות לסיפוק יותר מקומות עבודה לצעירים.

יעד 9 – טכנולוגיה לטובת הכלל

- מתן גישה לעסקים קטנים לתמיכה טכנית לשם התפתחותם.
- הבטחת התפתחות בר קיימא שאינה פוגעת בסביבה על ידי חברות.
- הקצאת משאבים למחקר שייתן מענה לצרכיה של כל מדינה ושיפור הטכנולוגיה בה.
- הבטחת גישה לאינטרנט ולטכנולוגיות חדשות לכל, ובמיוחד לאלו החיים במדינות פחות מפותחות עד 2020.

יעד 10 – צמצום אי שוויון

- מתן תמיכה וגישה לאנשים החיים בעוני לשם צמיחה כלכלית מהירה וברת קיימא.
- הבטחת קיומם של מדיניות וחוקים שאינם מפלים אף קבוצה אלא קשובים לצרכי האנשים ודבריהם של אלה אשר מושפעים מהם.
- הבטחת חוקים ותוכניות חברתיות המגנים על אנשים פגיעים ומוחלשים. לדוגמה, כאשר קובעים מכסות במפלגה, נשים, ילידים ובני מיעוטים, אנשים עם מוגבלויות וצעירים גם צריכים להיכלל.
- מתן אפשרות לאנשים העוברים לגור במדינה אחרת ליהנות מהחוקים המגנים עליהם.

יעד 11 – ערים וקהילות בטוחות

- הבטחת גישה לדיוור בטוח ושירותים בסיסיים לכולם.
- הבטחת תחבורה ציבורית בטוחה ומאורגנת שלא פוגעת בסביבה ומתוכננת כך שתשרת גם נשים, ילדים ואנשים עם מוגבלויות.
- שיתוף קהילות בשיח ותכנון המיועדים לשיפור הערים שלהם.
- קידום הערכה והגנה על הסביבה והתרבות.
- הגברת עמידות לאסונות.
- הבטחת ניטור וניהול של פסולת ואויר נקי.
- הכנת קהילות לנהל את המשאבים שלהם באופן ראוי, ולהתמודד עם שינויי אקלים.

יעד 12 – צריכה אחראית על ידי כולם

- מניעת בזבז מזון על ידי אינדיבידואלים וחברות.
- להבטיח שעד 2020 הסכמים בינלאומיים לטיפול בחומרים מסוכנים ייושמו, תוך דאגה לאוויר, למים ולאדמה.
- הפחתת ייצור פסולת בשלושה דרכים – הפחתה, שימוש חוזר ומחזור.
- הבטחת דרכי ההתנהלות של חברות גדולות תוך אחריות, שקיפות ומודעות לסביבה.

- הבטחת מידע וחינוך לציבור, וסיפוק הכלים לחיים בהרמוניה עם הטבע.

יעד 13 – לעצור את השינוי האקלימי

- להבטיח שהציבור יהיה מוכן לסכנות הקשורות לאסונות טבע ואקלים.
- לתת מענה לנושאים של שינוי אקלימי במסגרת האגינדה של המדינות, ולהקצות משאבים להילחם בשינויי אקלים.

יעד 14 – הגנה על האוקיינוס

- טיפול בזיהום הימים עד 2025 מאחר ורוב הפסולת המזהמת את האוקיינוס מגיעה מפעילות של בני אדם על היבשה.
- הפעלת חוקים המונעים דיג לא חוקי וצורות דיג לא חוקיות אחרות עד 2020.
- מתן תמיכה כלכלית למדינות העניות ולאיים קטנים להגן ולנהל בצורה יותר את המשאבים הימיים שלהם תוך חשיבה על העתיד.

יעד 15 – שמירה על כדור הארץ

- הגנה ושימור של מערכות אקולוגיות (לדוגמה מדבריות ויערות גשם) באמצעות כיבוד של הסכמים בינלאומיים.
- הפחתת תהליכי מידבור והיעלמות יערות על ידי שתילת עצים ליצירת ייעור מחדש עד 2020.
- הגנה ושימור דחוף של זנים הנמצאים בסכנת הכחדה, הפסקת ציד וסחר בלתי חוקי במינים של בעלי חיים וצמחים מוגנים. חשוב לערב בכך קהילות של בני מיעוטים וילידים.

יעד 16 – גישה שווה לצדק, למידע ולאחריות אזרחית

- **ווידוא כי לכל הילדים יש תרבות וזהות משלהם ובבגרותם תעודת זהות.**

- **ווידוא כי הממשלות מתייעצות עם התושבים, ומקבלות החלטות תוך התחשבות בילדים ומבוגרים. לדוגמה: יש להתייעץ בילדים ואנשים צעירים לפני חתימה על חוקים המשפיעים עליהם ונוגעים להם.**
- **ווידוא כי לכולם יש גישה שווה לצדק במדינה שלהם או ברמה הבינלאומית.**
- **ווידוא כי לכל האנשים יש גישה חופשית למידע.**
- **סיום אלימות בעולם ומקרי מוות הנובעים מאלימות.**
- **ביטול התעללות, ניצול, סחר וכל צורות האלימות והעינויים כנגד ילדים.**
- **מאבק בפשע ובשחיתות מכל צורה.**
- **חיזוק מוסדות שנועדו למנוע אלימות, טרור ופשע.**

יעד 17 – שותפויות גלובליות להתפתחות ברת קיימא

- מדינות מפותחות יסייעו למדינות מתפתחות
- העברת סיוע כספי למדינות מתפתחות
- פיתוח, העברה והטמעה של טכנולוגיות ברות קיימא למדינות מתפתחות
- קידום הסיוע הבינלאומי לפיתוח יכולות בנייה במדינות מתפתחות
- פיתוח מערכת סחר בינלאומית, הוגנת, פתוחה ושוויונית
- קידום מדיניות בינלאומית ברת קיימא להשגת היעדים הגלובליים
- חיזוק שותפויות בין גופים פרטיים, אזרחיים וציבוריים ובניית בסיסי ידע משותפים

נספח 3

טופס – אישור פרסום במרחב השיתופי באתר משרד החינוך ובאתר יוניסף

שם בית הספר _____

שם היישוב _____

שם מנהלת בית ספר _____

פרטים ליצירת קשר _____

מספר התלמידים והכיתות אשר בהן התקיימה הפעילות המוצעת (מידע זה ללא פירוט שמי יועבר לאו"ם על ידי יוניסף ישראל)

אישור פרסום

אנא חתמו על האישור הרצ"ב:

אני _____ מנהלת בית ספר _____ סמל מוסד _____ במחוז _____ מאשר/ת לפרסם תוצרים של פעילות שנעשתה בבית הספר במסגרת השיעור הגדול בעולם.

הריני לאשר כי נמצאים ברשותי אישורים של כל התלמידים היוצרים והוריהם לפרסום התוצרים שלהם על פי המפורט לעיל ובכפוף להנחיות חוזר מנכ"ל.

הריני לאשר כי ידוע לי שהפרסום ייעשה על ידי משרד החינוך ויוניסף תוך ציון שם בית הספר.

שם המנהלת/ת

חתימת מנהלת/ת

_____

_____